

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
van Brussel-Hoofdstad

Samenvatting van het rapport
over de staat van de armoede
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Jaarverslag 2000

Centrum voor Gezondheidsobservatie
Realisatie rapport: Truus Roesems & Annette Perdaens
Wetenschappelijke directie: Myriam De Spiegelare

Centrum voor Gezondheidsobservatie
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Brussels-Hoofdstad
Louizalaan 183
1050 Brussel
tel: 02/502 60 01
fax: 02/502 59 05
e-mail: TRoesems@ggc.irisnet.be
APerdaens@ggc.irisnet.be

disponible également en français

Samenvatting van het rapport 2000 over de staat van de armoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Centrum voor Gezondheidsobservatie kreeg van het Verenigd College de opdracht voor de redactie van het jaarlijks rapport over de staat van de armoede in het Brussels Gewest toegewezen. Het rapport van 1999 bevatte enkel de analyse van de signalementskaarten van de Brusselse OCMW's (met de gegevens van 1998). Dit zevende rapport bevat vier delen: een kwantitatief gedeelte waarin indicatoren over de evolutie en de staat van de armoede geanalyseerd worden, de evaluatie van de aanbevelingen die geformuleerd werden door de Verenigde Vergadering in 1998, opmerkingen van mensen die in armoede leven, en een samenvatting van wetenschappelijke publicaties en van de "grijze" literatuur in verband met armoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

ARMOEDE-INDICATOREN

Vóór het hoofdstuk met statistieken wordt de ruimtelijke structuur van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschreven. De dualiteit tussen rijk en arm is groot en sterk aanwezig in de ruimtelijke structuur van het gewest. Deze dualiteit kan onder andere verklaard worden door de suburbanisatie. Dit proces heeft eveneens geleid tot een verarming van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in vergelijking met de rest van het land. We stellen vast dat de inkomens van de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 1991 en 1997 verminderd zijn in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië.

De analyse van de signalementskaarten van de OCMW's leert ons dat het aantal gerechtigden op het bestaansminimum voor het eerst in 10 jaar tijd daalt. Ook het verschil tussen de gemeenten van de eerste en de tweede kroon werd niet meer groter. Het aandeel van de bevolking dat recht heeft op een bestaansminimum of het equivalent, stagneert sinds 1995. Het aantal erkende vluchtelingen en asielzoekers dat gerechtigd is op het bestaansminimum is sinds 1997 gestabiliseerd rond 2 000 voor elk van beide. Rekening houdend met het aantal personen ten laste, is 3,5 % van de Brusselse bevolking afhankelijk van het bestaansminimum of haar equivalent.

Drie vierden van de gerechtigden zijn alleenstaanden, al dan niet met kinderen. Steeds meer huishoudens met kinderen, en dan vooral met veel kinderen, moesten beroep doen op het bestaansminimum. De daling van het aantal gerechtigden op het bestaansminimum wordt vooral verklaard door de daling van het aantal jongeren dat van dit inkomen afhangt.

Toch steeg in 1999 het aantal personen dat financiële hulp ontving van het OCMW, evenals het aantal nieuwe dossiers voor een (équivalent)bestaansminimum. Het gedeeltelijk bestaansminimum, als aanvulling bij een ander inkomen, werd alsmaar belangrijker.

Tewerkstellingsmaatregelen vanuit het OCMW namen toe in belang, maar hebben niet altijd het verhoopte effect. Kleinere OCMW's lijken meer mogelijkheden te hebben om er gebruik van te maken.

Algemene indicatoren over de Brusselse situatie na 1998 tonen een positieve evolutie: de totale bevolking stijgt, het aantal gerechtigden op het bestaansminimum stabiliseert, de werkloosheidscijfers dalen. Toch moet men behoedzaam zijn voor al te positieve besluiten. Achter deze evoluties blijft een grote dualiteit schuilgaan: het aantal uitgesloten, langdurig werklozen en jonge werklozen bleef stijgen.

Omdat de sociale uitsluiting zich vooral in de steden concentreert, was het interessant om Brussel te vergelijken met andere grote steden.

Het aantal kinderen dat opgroeit in moeilijke omstandigheden verdient speciale aandacht. Het lage opleidingsniveau van de jonge werklozen en de hoge werkloosheidsgraad bij de jongeren zijn erg verontrustend.

EVALUATIE VAN DE AANBEVELINGEN

Opvolging van de aanbevelingen die in 1998 door de Verenigde Vergadering werden geformuleerd

Het Centrum voor Gezondheidsobservatie analyseerde vier van de 35 aanbevelingen van de Verenigde Vergadering van 1998: de evolutie van de werkomstandigheden in de OCMW's, de samenwerking tussen sociale diensten en diensten voor geestelijke gezondheidszorg, de tewerkstelling van personen die uitgesloten zijn uit de werkloosheid omwille van langdurige werkloosheid en de transfers tussen de werkloosheidsverzekering en het OCMW.

De analyse gebeurt steeds volgens hetzelfde schema: de context, een kwantitatieve analyse, de evolutie van de situatie en de regelgeving, het standpunt van betrokkenen (overheid, maatschappelijk werkers en mensen die in armoede leven), een conclusie en voorstellen. De voorstellen zijn een aanzet voor een debat. Het zijn algemene voorstellen, bedoeld voor alle beleidsniveaus.

De situatie verandert echter continu, voor sommige aanbevelingen zijn er bijna dagelijks veranderingen. Dat maakt de analyse moeilijk. Daarom zullen de aanbevelingen regelmatig opgevolgd worden in de volgende rapporten.

Aanbevelingen van de Verenigde Vergadering in verband met de taken van het OCMW:

« Er is een financiële tegemoetkoming nodig voor de verbetering van de werkomstandigheden van de maatschappelijk assistenten in de OCMW's, vooral door de aanwerving van GECO's, maar ook voor opleiding, voor supervisie en voor alles wat kan bijdragen tot een betere kwaliteit van de dienstverlening. »

Verschillende OCMW's hebben de materiële werkomstandigheden van de maatschappelijk werkers werkelijk verbeterd en hebben aandacht voor hun behoeften op het gebied van opleiding en/of supervisie. De meeste OCMW's hebben nieuwe maatschappelijk werkers aangeworven. Het werken via "antennes" heeft een gunstig effect op de relaties met de geholpen personen, maar ook op het werk en het netwerk. Het administratieve werk kan verlicht worden dankzij de informatisering. De verbetering van de werkomstandigheden van de maatschappelijk werkers heeft een rechtstreeks effect op de kwaliteit van de relatie met de betrokkenen.

Intussen worden de taken van de maatschappelijk werkers steeds uitgebreider en complexer. Er is weinig groepswork voor het welzijnswerk, er is nog steeds onvoldoende ruimte voor dialoog, voor debatten en voor uitwisseling tussen de Brusselse OCMW's over de manier van werken.

Waar sociale coördinatie bestaat, al dan niet georganiseerd door het OCMW, ontstaan samenwerking en netwerken.

De dialoog tussen de werkers en de plaatselijke politici ontbreekt vaak, op enkele uitzonderingen na. Wat de dialoog tussen de beslissers en de betrokkenen betreft, werden er enkele pogingen ondernomen, maar ze zijn recent en vaak conflictvol.

Voorstellen

Het is wenselijk dat alle geformuleerde voorstellen operationeel kunnen worden in overleg met de betrokken actoren.

Prioritaire doelstellingen om de efficiëntie van het maatschappelijk werk en de dialoog met de betrokkenen te verbeteren, zijn: het verlichten van administratieve procedures, de vereenvoudiging van wetteksten, de rationalisering en vereenvoudiging van allerlei inschakelingsmethoden, de vermindering van het aantal dossiers per maatschappelijk assistent, de taakverdeling tussen administratieve krachten en maatschappelijk assistenten, het humaniseren van hun werkomstandigheden, hun deelname aan vorming, begeleiding, ruimte voor discussie en uitwisseling van ervaringen.

Om de maatschappelijke evoluties en de nieuwe werkmethoden te kunnen volgen, zou het nuttig zijn een Europees observatorium op te richten voor het verzamelen, analyseren en verspreiden van informatie over de beroepspraktijken en de werkomstandigheden.

De gebruikers vragen openbare debatten, informatiebrochures in toegankelijke taal, een gids voor hulp toegekend door elk OCMW, opening van dialoogruimte tussen alle actoren. Het is belangrijk om stapsgewijs te werken en aan iedereen voldoende tijd te geven om in dit proces te groeien.

Aanbeveling van de Verenigde Vergadering over de toegang tot de gezondheidszorg:

« Men zal er in het bijzonder voor zorgen dat de diensten voor geestelijke gezondheidszorg en de centra voor maatschappelijk werk beter samenwerken ».

Er bestaan verschillende soorten partnerships tussen de diensten voor geestelijke gezondheidszorg en sociale diensten, afhankelijk van hun eigen geschiedenis, hun manier van werken en hun verwantschap, hetzij persoonlijk, hetzij op het niveau van de diensten.

De partnerships bevorderen de sociale cohesie. Er zijn verschillende logica's mogelijk:

- sectorieel (tussen diensten van dezelfde sector: bijvoorbeeld tussen sociale diensten)
- intersectorieel (tussen verschillende diensten. Bijvoorbeeld tussen geestelijke gezondheidszorg en sociale diensten)
- sociaal (gebaseerd op de netwerken rond de persoon)
- categoriaal (gericht op personen met gelijke problemen) of
- territoriaal, de betrokkene wordt benaderd vanuit zijn thuismilieu, er wordt meer belang gehecht aan zijn betrokkenheid in de gemeenschap. Een volwaardig partnership brengt de communicatie en de sociale dialoog tussen de betrokkenen en de beroepsmensen tot stand. In dit geval betekent territoriaal "omgeving van de geholpen persoon" en niet "werkingsgebied van de dienst".

Er bestaan officiële partnerships die reglementair zijn vastgelegd, er zijn er die voortkomen uit werkelijke samenwerking op het terrein en tenslotte is er de lokale sociale coördinatie.

Het werken met partnerships is goed ingebed in sommige diensten en onbestaande in andere. Er is niet altijd een band met de wettelijke verplichtingen. Bij de sociale diensten is het werken met partnerships meer gebruikelijk dan bij de diensten voor geestelijke gezondheidszorg. De antwoorden op onze vragenlijst maakten duidelijk dat de overeenkomsten niet altijd op eenzelfde manier geïnterpreteerd worden door de diensten voor geestelijke gezondheidszorg en de sociale diensten, zelfs wanneer de overeenkomsten geschreven zijn.

Wanneer het partnership opgelegd is, kan dat ongewenste effecten hebben: tijdverlies, afbouw van een samenwerking, demotivatie bij de werknemers, het opsplitsen van doelstellingen en financiële middelen, verlies aan nabijheid met de gebruikers, enz. ..

Bij de keuze voor een overeenkomst voor een partnership, zijn de erkenningscriteria of de afhankelijkheid van een bepaalde gemeenschap niet bepalend. Het belangrijkste criterium is het beantwoorden aan de noden van de bevolking en van de diensten.

In de gemeenten waar een lokale sociale coördinatie bestaat, is de relatie tussen de sociale sector en de gezondheidszorg continu. In vier Brusselse gemeenten bestaat er geen sociale coördinatie.

Over het algemeen wordt het Brussels landschap gedomineerd door de sectoriële logica. De intersectoriële samenwerking staat nog in zijn kinderschoenen. Het is gemakkelijker om samen te werken rond specifieke problemen dan een georganiseerd partnership aan te gaan en de samenwerking te structureren.

Het formaliseren van een partnership heeft het voordeel dat de wederzijdse verplichtingen omschreven worden en een regelmatige evaluatie voorzien wordt.

Voorstellen

Er zijn heel wat mogelijkheden om de ontwikkeling van de samenwerking tussen de sociale sector en de gezondheidszorg te bevorderen: de diensten voor geestelijke gezondheidszorg aanmoedigen om partnerships aan te gaan en uit te breiden naar andere sectoren (thuiszorg, justitieel welzijnswerk, bijstand aan daklozen, ...), lokale sociale coördinatie bevorderen en alle mogelijke financiële middelen op verschillende niveaus gebruiken om de aanwerving van maatschappelijk werkers voor deze opdracht mogelijk te maken, de opdracht van netwerken en lokale coördinatie integreren in de opdrachten van de verschillende erkende sectoren.

De betrokkenen moeten een actieve rol krijgen zodat de mensen die in armoede leven een rol kunnen spelen in hun eigen toekomst.

Aanbevelingen met betrekking tot de werkgelegenheid, de opleiding en de terugbetaling van het bestaansminimum of het equivalent toegekend aan personen met uitsluiting bestraft:

“In verband met de uitsluiting van de werkloosheidsvergoeding (artikel 80), moet worden onderzocht wat de gevolgen hiervan zijn voor de betrokkenen om in aanmerking te komen voor de maatregelen inzake wedertewerkstelling”.

“Het is wenselijk om de terugbetaling te eisen voor 100 % door de federale overheid van het bestaansminimum en het equivalent van het bestaansminimum toegestaan aan personen die gestraft werden met een uitsluiting of opschorting van de werkloosheid en die over geen andere financiële middelen kunnen beschikken”.

Langdurige werkloosheid is een indicator voor structurele werkloosheid. In tegenstelling tot andere Europese landen is de werkloosheidsverzekering niet beperkt in tijd, maar langdurige werkloosheid wordt gesanctioneerd door uitsluiting van het recht op uitkeringen.

De maatregel viseert geen specifieke groep, maar in werkelijkheid worden vooral vrouwen getroffen evenals mensen die moeilijk kunnen beantwoorden aan de administratieve vereisten.

De definitie van het begrip familie (of huishouden) als economische eenheid leidt tot ongewenste effecten in de sociale zekerheid. Daardoor worden vrouwen meer gediscrimineerd en brengen deze maatregelen hun economische rechten in het gevaar.

In verband met de transfers van de werkloosheidsverzekering naar het OCMW, bevestigen drie enquêtes enerzijds dat er een verband is tussen sancties in de werkloosheid en aanvragen

voor het bestaansminimum en anderzijds dat er een transfers bestaat van de sociale zekerheid naar een systeem van bijstand en bijgevolg een financiële transfers van het federale niveau naar de gemeente.

De overgang tussen het systeem van de sociale zekerheid en het systeem van bijstand wordt steeds vager en maakt steeds meer mensen kwetsbaar. De OCMW's moeten niet enkel de tekorten van de sociale zekerheid opvangen, maar moeten steeds meer taken vervullen zonder een proportionele verhoging van hun middelen.

In verband met de toegang tot de arbeidsmarkt, kunnen geschorste personen over het algemeen van dezelfde maatregelen genieten als de andere werkzoekenden, met uitzondering van de maatregelen ter activering van de werkloosheidsvergoedingen. De toegangsvoorwaarden zijn dikwijls al te dwingend, waardoor vrouwen voor een tweede keer gediscrimineerd worden.

GECO- en DAC-contracten bieden echter meer mogelijkheden en zijn gunstiger daar waar er traditioneel meer vrouwen dan mannen werkzaam zijn.

Het aantal maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid zijn talrijk en overlappen elkaar. Er bestaat weinig coördinatie tussen de verschillende maatregelen. De opeenstapeling van al die maatregelen vraagt een expertise van de maatschappelijk werkers, die moeilijk op te bouwen is. Door dit afschrikkend effect stijgt het risico van uitsluiting. Verder wijzigt de overgang van één statuut naar een ander de toegangsmogelijkheden.

Voorstellen

De rechten van de mens, de menselijke waardigheid en de strijd tegen de armoede, zijn voldoende argumenten om de sociale zekerheid veilig te stellen.

De oplossing die sommige gesprekspartners binnen de vakbond vooropstellen is het uitwerken van een globaal tewerkstellingsbeleid dat de uitgeslotenen en de marginalen niet bestraft, maar wel de structurele oorzaken van de werkloosheid aanpakt.

De evaluatie van de maatregelen moet leiden tot een vereenvoudiging van alle maatregelen. Over de gevolgen ervan moet worden overlegd om enkel die maatregelen te bewaren die banen scheppen van onbepaalde duur en die beantwoorden aan de noden van de bevolking.

Het bedrag van de uitkeringen van de sociale zekerheid moet tenminste op het niveau van het bestaansminimum worden gebracht opdat de OCMW's de lacunes van de sociale zekerheid niet hoeven op te vullen.

De bijstand moet een residuaire functie vervullen voor wie niet kan genieten van het verzekeringssysteem.

Het respect voor de basisrechten impliceert de opheffing van de categorie van samenwonenden, zowel in het stelsel van de sociale zekerheid als in dat van de sociale uitkeringen.

De individualisering van de rechten inzake sociale zekerheid is een manier om tot een meer rechtvaardige, meer gelijke en meer solidaire herverdeling te komen dan wanneer geopteerd wordt voor een solidariteit op basis van bijdragen. Zo wordt een dam tegen de armoede opgeworpen. De uitkeringen halen immers het niveau van het bestaansminimum waardoor geen toevlucht tot een bijstandssysteem moet worden genomen.

PARTNERS WORDEN VOOR EEN WAARDIGE SAMENLEVING

De Verenigde Vergadering heeft de wens geuit om mensen die in armoede leven te laten participeren aan de redactie van het rapport. Het Centrum van Gezondheidsobservatie heeft deze weg ingeslagen.

Dit hoofdstuk werk samengesteld in overleg met de vertegenwoordigers van de comités voor burgers zonder baan; comités voor gerechtigden op het bestaansminimum, comités voor werklozen, beweging van daklozen. De vertegenwoordigers verwoordden een aantal moeilijkheden die verbonden zijn met het statuut van een vervangingsinkomen. Ze beschouwen deze moeilijkheden als een aanslag op hun waardigheid en privacy, zoals de ontoerijkende inkomens om behoorlijk te leven, het gebrek aan transparantie, of zelfs arbitraire beslissingen.

De opgelegde sancties hebben zware gevolgen voor hun persoonlijke en familiale integriteit, vooral wanneer hun financiële middelen wegvallen.

De betrokkenen wensen zich van dat keurslijf te ontdoen, ze willen creatief zijn, hun leven in eigen handen nemen, ze willen spreekrecht krijgen, het recht gehoord te worden, het recht zich te verenigen zoals ze het wensen, het recht om als volwaardige gesprekpartners aanzien te worden.

Voorstellen

Om de menselijke waardigheid van de allerarmsten daadwerkelijk te garanderen moeten een aantal maatregelen getroffen worden.

Het oprichten van een informatie- en een bemiddelingsdienst op alle beleidsniveaus en in het bijzonder binnen elke gemeente; een vereenvoudiging van de wetteksten en informatiebrochures, gerealiseerd in samenwerking met de betrokkenen; het voorzien van informatiebrochures in toegankelijke taal en gratis beschikbaar in de wachtzalen.

De vereenvoudiging, de rationalisering en de harmonisatie van de administratieve procedures zou het leven van zowel de betrokkenen als de ambtenaren vergemakkelijken.

Controles op het eventueel samenwonen zonder inmenging in het privé-leven zijn onmogelijk te organiseren. Men moet zich dus durven uitspreken over een afschaffing van de categorie samenwonenden en over de individualisering van de rechten.

Werklozen moeten zoals elke andere burger vrijwilligerswerk kunnen doen. Het huidige systeem waarbij de toelating nodig is, moet afgeschaft worden.

Het optrekken van het bestaansminimum tot het bedrag waar geen beslag kan worden op gelegd zou coherent zijn en zou een zekere rechtvaardigheid tussen burgers herstellen. De wettelijke regel dat mensen niet zonder inkomen mogen komen te staan, moet werkelijk toegepast worden.

Mensen met een vervangingsinkomen wensen zich te laten begeleiden door een persoon naar keuze wanneer ze naar het OCMW gaan of naar instellingen die bevoegd zijn inzake werkloosheid. Ze wensen individueel of collectief gehoord te worden.

Tewerkstellingsmaatregelen moeten vereenvoudigd en geharmoniseerd worden. De mensen die een sociale uitkering ontvangen wensen zelf hun vorming en een volwaardige tewerkstelling met een normale vergoeding te kunnen kiezen.

Organisaties waarin armen zich als volwaardige partners kunnen uiten moeten worden erkend. Ze moeten de mogelijkheid krijgen hun belangen ten opzichte van het OCMW te verdedigen en ze moeten dialoogruimte krijgen om samen hun lot te verbeteren om uiteindelijk actieve burgers te worden.

LITERATUUR OVER ARMOEDE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Het Centrum voor Gezondheidsobservatie realiseerde een synthese van interessante publicaties van de voorbije jaren over de armoede in het Brussels Gewest.

ALGEMEEN BESLUIT

Armoede is een probleem dat vele vormen kent en dat alle aspecten van het leven omvat: gezondheid, huisvesting, onderwijs en socio-culturele, economische, politieke, psychologische en ecologische aspecten.

De strijd tegen de armoede moet op verschillende fronten tegelijk gevoerd worden, binnen het kader van een algemeen sociaal beleid.

Om het hoofd te bieden aan armoede hebben de moderne westerse maatschappijen een systeem van sociale zekerheid uitgebouwd. Internationaal vergelijkende studies tonen aan dat de inkomensverschillen in België daardoor eerder beperkt zijn. Zonder de sociale zekerheid zou armoede met een derde of zelfs de helft toenemen (Cantillon, 1999).

Maar de sociale zekerheid vervult steeds minder haar solidariteitsfunctie. Het bijstandssysteem wordt vaker ter hulp geroepen. Zo wordt een te lage uitkering uit de sociale zekerheid bijgepast door een aanvullend bestaansminimum.

De bijstand is bedoeld om het sociale zekerheidssysteem aan te vullen via een vangnet waardoor zij die buiten de sociale zekerheid vallen, kunnen worden "opgevist".

Momenteel moeten we vaststellen dat ook via bijstand in bepaalde gevallen niet langer onvoorwaardelijk hulp verleend wordt, wanneer mensen aankloppen omwille van een gebrek aan inkomsten. Het niet naleven van de plicht om mee te werken (bijvoorbeeld het aangeven van samenwonen) of het gebrek aan "statuut" (bijvoorbeeld bij illegalen die een aanvraag tot regularisatie hebben ingediend) kan leiden tot een weigering van bijstand, waardoor personen volledig aan hun lot worden overgelaten.

Recent wordt naast de sociale zekerheid en de bijstand ook een derde pijler in de strijd tegen de armoede ontwikkeld: de socio-professionele inschakeling. De overheid probeert hiermee de armen in te schakelen op de arbeidsmarkt. De veelheid aan maatregelen is echter verwarrend. Zowel maatschappelijk werkers als de betrokkenen hebben nood aan enige duidelijkheid. Zo wordt sterk geïnvesteerd in de socio-professionele inschakeling. Er wordt dan ook veel van verwacht. Maar men mag niet uit het oog verliezen dat er in de huidige arbeidsmarkt niet voor iedereen een volwaardige job is.

Verskillende indicatoren, zoals bijvoorbeeld de mortaliteitsgegevens, tonen aan dat de ruimtelijke dualiteit tussen het Brussel van de "19de eeuw" en de kroon nog steeds zeer tekenend is voor Brussel. Er treedt ook ongelijkheid op tussen het Brussels Gewest en de aangrenzende arrondissementen; het inkomen van de Brusselaars daalt langzaam in vergelijking met de andere gewesten.

Sommige statistieken over de sociale zekerheid, zoals de algemene werkloosheidscijfers, tonen een positieve evolutie. Toch bleef het aandeel uitgesloten, langdurig werklozen en jongere werklozen stijgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vooral het gebrek aan perspectieven voor Brusselse jongeren, die vaak slecht geschoold zijn, is verontrustend voor de toekomst van Brussel.

Statistieken over de bijstand meten de bevolking die "toegang" heeft tot bijstand. Dit kan geen exclusieve indicator zijn voor de armoede. Het aantal gerechtigden op het bestaansminimum is voor het eerst in 10 jaar gedaald, maar betekent dat ook dat er minder armen zijn? De daling

wordt vooral verklaard door een gevoelige daling van het aantal jongeren dat van die steun afhankelijk is. Anderzijds is het aantal personen dat financiële steun krijgt en ook het aantal nieuwe dossiers gestegen.

De omstandigheden waarin de bijstand verleend wordt, zijn verre van ideaal. Er werden wel inspanningen geleverd om de werksituatie van de maatschappelijk werkers te verbeteren. Deze politiek moet zeker verder gezet worden en er moet nagegaan worden hoe de voorziene budgetten beter gebruikt kunnen worden. De werklast van de maatschappelijk werkers ligt nog steeds te hoog. Er is nog onvoldoende tijd voor vorming. De omstandigheden waarin de mensen ontvangen worden, kunnen sterk verbeterd worden. Voor concrete voorstellen verwijzen we naar het hoofdstuk over de aanbevelingen betreffende de opdrachten van het OCMW.

Doordat uitkeringen (zowel in de sociale zekerheid als in de bijstand) afhangen van de samenstelling van het huishouden en doordat de inkomens geglobaliseerd worden, treden heel wat perverse effecten op. Vrouwen worden hierdoor het meest gediscrimineerd, onder andere omdat zij als partner veel sneller geschorst worden uit de werkloosheid. Zolang de rechten niet geïndividualiseerd zijn, worden mensen uit elkaar gedreven en onderworpen aan controles die hun privacy schenden. Eenzaamheid is net een belangrijk aspect van armoede. Een doordacht beleid moet zoeken hoe het samenleven gestimuleerd kan worden.

Ondanks belangrijke stappen die reeds gezet werden, gebeurt de hulpverlening aan mensen die in armoede leven nog te veel vanuit een sectorieële visie. Ook het beleid ter bestrijding van armoede wordt nog te sterk vanuit (beperkte) bevoegdheden tot stand gebracht. Armoede vraagt echter een globale benadering en daarvoor is samenwerking op alle niveaus noodzakelijk.

Het belang van partnerships neemt toe in de werking van sociale diensten en diensten voor geestelijke gezondheidszorg. Een partnership kan zeer uiteenlopende vormen aannemen, afhankelijk van het wettelijk kader en de logica waarop de samenwerking is gebaseerd. De overheid moet het samenwerken tussen verschillende diensten verder bevorderen (vooral voor de diensten voor geestelijke gezondheidszorg), en de samenwerking opentrekken naar andere sectoren (huisvesting, onderwijs, ruimtelijke ordening, ...). Er dient uiteraard rekening gehouden te worden met de bevindingen van reeds bestaande experimenten (bijvoorbeeld de CAW's). Aandacht voor enige duidelijkheid in het "Brusselse kluwen van structuren" is daarbij geen overbodige luxe. De doelstellingen en de aangewende middelen moeten constant in vraag worden gesteld, ook de omkadering van en de organisatie binnen de sociale diensten moeten mee evolueren. Het OCMW en het verenigingsleven zijn daarbij vragende partij. Een betere afstemming van het beleid voor het toekennen van steun tussen de verschillende OCMW's, zou de situatie van de personen kunnen verbeteren.

Een globale benadering van de armoede, kan pas slagen wanneer ook de persoon centraal staat. Deze evidentie wordt nog vaak over het hoofd gezien. Mensen moeten de mogelijkheid hebben hun leven in eigen handen te nemen. Hoe vaker specifieke maatregelen nodig zijn om bepaalde categorieën op te vangen, hoe groter de kans dat de menselijke waardigheid in het gedrang komt. Problemen moeten zoveel mogelijk opgelost worden met universele maatregelen, anders worden mensen gestigmatiseerd.

Ook personen die te maken hebben met bijstand en sociale zekerheid willen als volwaardige partners een constructieve dialoog voeren die niet langer gebaseerd is op afhankelijkheid. Ze moeten hiertoe ondersteund en gestimuleerd worden. Hun mening moet meer gewicht krijgen.

Dit rapport wil een nuttig werkinstrument zijn voor iedereen die zich in de strijd tegen de armoede wil engageren. Het is de bedoeling van dit jaarlijks rapport om de constante maatschappelijke evolutie op de voet te volgen. Daarom worden de aanbevelingen van de parlementaire discussies in verband met de strijd tegen de armoede, opgevolgd.

Er is duidelijk veel vraag naar goede informatie over de sociale situatie van onze stad. We vragen dan ook een coördinatie van de verschillende studies die gefinancierd worden met overheidsgelden en het beschikbaar stellen aan het publiek.

Ondanks het hoge ritme dat wordt opgelegd door de nieuwe ordonnantie, zullen we dit rapport op methodologisch vlak proberen te verbeteren. We zullen aan de kwaliteit van de basisgegevens werken, vooral via de verbetering van de signalementskaart, maar ook via een verfijning van de indicatoren. Anderzijds zullen we het woord en de participatie van de partners, de professionelen en de betrokkenen op het terrein zoveel mogelijk integreren.

Het Centrum voor Gezondheidsobservatie wil dan ook openstaan voor suggesties van methodologische aard of in verband met de inhoud.